

Göran Lambertz om karriären, Quick och framtiden

Av: **Petter Svensson** i samarbete med Karnov Group

Göran Lambertz har nyligen gått i pension som domare i Högsta domstolen efter en lång och framgångsrik juristkarriär i offentlighetens ljus. De senaste åren har präglats av den s.k. Quick-skandalen där Lambertz blivit både ifrågasatt och förlöjligad på grund av att han som justitieråd envetet har vidhållit Thomas Quicks (idag Sture Bergwall) skuld. Från uppbumen sommarpratare till persona non grata på bara några år – det saknas inte kontraster och kontroverser i Lambertz karriär. I en intervju med Karnov nyheter blickar han tillbaka på sitt yrkesliv och berättar vad han har lärt sig av ett liv i juridikens tjänst.

Karnovs utsände träffar Göran Lambertz på ett café i centrala Stockholm en eftermiddag då våren gör en av sina första trevande försök att bryta sig loss. Han är nyss hemkommen från en semesterresa på Kuba, "en fantastisk upplevelse", och är på gott humör samtidigt som han i klassisk juristanda väger sina ord med eftertanke.

Hur känns det att sluta jobba och vara pensionär sedan några veckor tillbaka?

Det är en lättnad att styra sin tid, jag har trivts bra på Högsta domstolen, jag har inget annat än gott att säga om det, men det är skönt att inte vara uppbunden. Jag kan göra saker som jag kan styra över alldeles själv. Sen vet man inte om man kommer att sakna juristgemenskapen eller inte längre fram, det får man ta då i så fall.

Kommer du sakna den offentliga roll som du haft under stora delar av ditt yrkesliv?

Jag har inget emot att ha en offentlig roll, finns det något som behöver göras som förleder offentlighet så är det ok, det spelar ingen roll. Det är inget man söker, men det är inte heller något som jag undviker.

Har du någon särskild plan över vad du ska göra framöver?

Jag vill att tiden ska användas till sånt som är nyttigt, som gör att man tar sitt ansvar, vad det blir vet jag inte. Jag söker egentligen ingenting förutom det.

Jag såg på din blogg att du vill använda 30 procent av tiden till att hjälpa andra, vad innebär det i praktiken?

Hjälpa i meningen att göra nytta för folk som behöver det utan att tjäna pengar på det själv. Juridisk hjälp, eller rådgivning av annat slag, ta ansvar för personer som behöver det. Dra ett strå till stacken, man är så väldigt privilegierad och när man har fått göra i princip allt för sig själv på något sätt så är det dags att göra saker för andra i första hand. Sen får man se vad det blir. Jag tycker fortfarande att det är enormt kul med juridik. Det som är nyttigt är att få det att fungera väl i samhället, det är framför-

allt kopplingen mellan juridik och samhället som är det som lockar mer än det rent juridiska.

Åren som justitieråd i HD var det ungefär som du hade förväntat dig?

Det var positivt att det var så väldigt roligt, där är det ju en fråga om att använda juridiken så att man är en länk mellan rättssystemet och lagstiftaren, man lägger till-rätta, man ser till att det stämmer, man ser till att systemet håller ihop, man söker kloka lösningar när det inte finns någon bestämd sådan. Det handlar väldigt mycket om att lägga samhällspusslet, och det var väldigt stimulerande att göra det med kollegor som är väldigt bra på det.

Arbetet i HD är inte särskilt känt för allmänheten. Är det högt i tak, är det en levande kultur?

Ja, det är det, jag tror att det har utvecklats mycket för vi har väldigt bra diskussioner, det är sällan vi ryker ihop, ibland händer det men då är det snart glömt, det är en god stämning.

Hur är det med hierarkier eller är alla jämbördiga?

Ja, experter på vissa områden har större betydelse och i den meningen finns det hierarkier, och de som har varit länge där får nog mer att säga till om i allmänhet. Det går inte att komma ifrån att det är så.

Justitieråden i HD har ofta många sidouppdrag av olika slag, kan inte det sätta frågetecken kring domarnas lojalitet och domstolens objektivitet?

Jag inser att det är ett visst problem, men det är vägt och mätt, det är bra som det är och det är upp till alla att ta sitt ansvar och det tycker jag att alla gör.

Du ska skriva en bok snart med arbetsnamnet "Högsta domstolen inifrån", har du börjat än?

Lite bara, jag tror att det finns intressanta saker att ta upp då det inifrån är okänt och förtjänar att bli känt för flera, det finns ett intresse kring det.

Hur öppen kommer du vara?

Det blir inget skvaller, inga pekpinningar, inga elakheter, det blir en del personliga upplevelser, en del om hur domstolen ibland snedfungerar någon gång, vad man måste tänka på.

Kan du ge något exempel på det?

Inte på strukturnivå, jag har inte formulerat det ännu, ibland finns det saker som känns lite otillfredsställande i en i övrigt väl fungerande institution. Det känns stimulerande att börja skriva, man upptäcker då vissa saker, någonstans kanske det blir något som anses kontroversiellt och det hoppas jag ju nästan för det ska ju helst bli en diskussion.

Är dina f.d. kollegor i HD oroliga för vad som ska komma ut?

Hehe, nej, det tror jag inte, när jag tackades av sa jag att det skulle bli en snäll bok. Jag tror inte att de är oroliga.

Du har en lång och onekligen imponerade karriär i juridikens tjänst, ser du tillbaka på det som har varit nu när du går i pension?

Ja, det gör jag, jag har funderat vad jag har lärt mig. Bland annat att juridiken är ett sätt att få samhället att dels ha stadga, dels fungera människor emellan, företag emellan, organisationer emellan etc. Det är juridikens viktigaste roll varför det handlar om att göra den verklighetsanknuten. Det finns tendenser att göra juridiken för teoretisk och för hög och för egen på något sätt, och juristerna är inte alltid så kloka när de avgör juridiska frågor, många gånger är icke-juristerna faktiskt klokare tycker jag.

Är det ett argument för att behålla nämndemannasystemet?

Ja, jag tycker det, dels för att nämndemännen är kloka och dels är det bra att det finns insyn i något som är en viktig stöttepelare i samhället. De ser hur domare agerar och kan reagera på det. Jag vet att det är lätt som domare att man blir sig själv nog, att man inte tänker på hur man uppträder i förhållande till parterna, att man verkligen har ett ansvar för bemötande och sådant. Det är nog bra på vissa håll, men som JK såg jag att det inte var bra överallt.

Men hur ska man komma tillrätta med den politisering som följer av nämndemannasystemet?

Man får ta det, det vore bra om man kunde avpolitisera så mycket som möjligt såklart men det är nog svårt. Jag tycker inte att man ska avskaffa det, i alla fall inte i tingsrätten och i förvaltningsrätten. Rättsstaten är så enormt viktig att insynen och medinflytande för icke-jurister är en stor fördel.

Vad är du mest stolt över när du ser tillbaka på din juridiska karriär?

Jag försöker att inte vara stolt. Jag tycker att det är lite för mycket bekräftelsesökande i samhället idag, för mycket inriktning på en själv. Men om jag ändå skulle titta på mig själv och säga "det där gjorde du bra", så är det "felaktigt dömda" under tiden som JK och Quick-ärendet.

Är det någon jantelag i bakgrunden som gör att du inte vill prata i termer av att vara stolt?

Visst, men ju äldre man blir inser man att den där tävlingsinstinkten som man hade när man var yngre, viljan att nå uppåt, att få uppmärksamhet, inte är bra. Man förstår så småningom att man ska lägga band på det och tänka mer på annat.

Det är alltså ingen drift som ska bejakas menar du?

Nej, jag tycker inte det. Men samhället bygger samtidigt lite på tävlan, delar av livet är

utformade så att det ska tävlas, och det är ju i och för sig bra att folk vill bli bättre och bäst.

Du har väl alltid tävlat under din karriär?

Ja, men tävlingslusten har avmattats med tiden. Och det beror väl på att man nått dit man rimligen kunde tänka sig att nå. Men mest beror det på att man förstår att det inte är det som är det viktiga i hur vi ska vara mot varandra, jag tror att Quick-ärendet har gett mig svar på tal, det har fått mig att förstå att det inte handlar om att tävla.

Menar du att Quick-ärendet har format dig särskilt eller är det livet i själv som sådant som gjort dig mindre tävlingsinriktad?

Jag tror att jag formulerar det mer nu pga. Quick-ärendet för jag har insett att den tävlingen vann jag inte, men jag hade rätt! Då är det som är avgörande, på något sätt handlar det om att anpassa sig till det som händer. Jag har verkligen funderat och funderat och funderat, och tänkt att det avgörande är att jag gör rätt inte att jag får rätt.

Du har fått mjukare värderingar med tiden?

Ja, så är det, man inte är så inriktad på de egna armbågarna, man förstår att var och en måste ta sitt ansvar för varandra för att skapa ett bra samhälle.

På din blogg skriver du att det är viktigt att ställa sig frågan var man har sin lojalitet. Brukar du ställa dig den frågan?

Det var en god vän som sade det för kanske 20 år sedan, det har följt med mig ända sedan dess, och det är så att säga avgörande för hur jag agerar. Så försöker jag alltid tänka, i Quick-ärendet vet jag var jag har min lojalitet, och det är till sanningen.

Istället för till kollegor menar du?

Vad lojalitet till kollegor kan leda till var otroligt levande under min tid som justitiekansler när kulturen inom poliskåren granskades. Då fick jag anledning att tänka på detta många gånger, man kan inte ha lojalitet med sina kollegor om det betyder att man bedrar systemet och trycker ner en person som är beroende av att man säger sanningen, man får inte ha sneda lojaliteter! Det är viktigt att tänka efter hur jag som en moralisk person ska vara.

Det återanknyter till HD och sidouppdrag, finns det inte risk att ett system undermineras på grund av oklara lojaliteter?

Så är det, men det är kanske inte kopplat till sidouppdrag, man ska ha sin lojalitet, det går ihop med integritet i dömandet, det ska göras så rätt som möjligt, det är en viktig integritetsfaktor, där kan makten i dömandet göra att man släpper lite på lojalitet till den egna integriteten, och det finns en viss fara för det.

Har du själv varit med om det, att du brustit i dömandet? Känt att du gett efter för någon slags otillbörlig påverkan?

Någon gång har jag gjort det, någon gång har jag ångrat att jag intog den ståndpunkt

som jag gjorde, både när jag gått med majoriteten och när jag varit skiljaktig. Jag tyckte efteråt att jag borde ha gjort annorlunda, men jag kan bara komma på två domar just nu. När striden lagt sig funderar man och tänker att det kanske inte spelade så stor roll. Man bör exempelvis inte vara skiljaktig om det inte verkligen behövs.

Finns det risk att det går prestige i det?

Precis, det finns det, och den prestigen måste man akta sig för.

HD måste vara fylld av högpresterande jurister som vaktar sina revir och ogärna erkänner fel, eller är det en fördomsfull bild?

Det kan stämma lite någon gång, men de är smarta och kloka så man möter sällan någon dumhet av det slaget, utan folk är väldigt bra, väldigt kloka, inte alltid, men i stort sett. Att vara bra domare ligger i att förstå hur man kan lösa det juridiska men också förstå hur det måste vara, när något annat inte är vettigt, kloka överväganden som inte alltid har så mycket med juridiken att göra. Sunt förnuft kan man kalla det.

Vissa menar att domstolarna har blivit mer offensiva de sista åren, håller du med om det?

Jo, lite mer offensiv, lite mer rättighetstänkande och mindre försiktiga än tidigare, har ingen riktig överblick men kan konstatera att vi inte alltid har varit superförsiktiga. EU och Europadomstolen gör att man tänker annorlunda, man tänker på ett annat plan vad gäller normer, man förstår att den svenska lagen inte nödvändigtvis bara ska tolkas utan ibland även ifrågasättas. När man drar in RF och Europarätten får man ofta ett större utrymme att tänka klokt och hitta en bra lösning.

Det måste vara en enorm skillnad jämfört med när du började din juridiska karriär?

Ja en väldigt, väldigt stor skillnad, europakonventionen betydde ingenting då, och nu kommer den in i vart fjärde mål åtminstone. Man tänker alltid om det kan det finnas en rättighetsaspekt av detta, ett sådant tänkande fanns inte alls tidigare.

HD har ibland kritiserats för onödigt långa domar, hur ser du på det?

Jag inbillar mig att vi skriver kortare rent generellt, jag tror att punktsystemet från 2010 leder till kortare domar, jag tror att det är en myt att domarna är långa. Vi säger att vi inte ska skriva något onödan, det är bara det här budskapet som ska med i just den här punkten, inte ett dugg mer. Sen kan det hända att vi har olika uppfattningar om hur mycket man ska argumentera i komplicerade frågor, och vissa har en tendens att lägga upp en argumentation ganska brett där andra är mer rakt på sak, man är olika som domare helt enkelt. Det HD ofta får kritik för är att vi dömer för brett, vi uttrycker oss över saker som vi inte behöver döma över. Numera tycker vi att det är viktigt att fylla upp så mycket som möjligt så att man uppfyller sin prejudikatbildande roll. Därför uttrycker vi många gånger en princip och så dömer vi i det enskilda fallet utifrån principen ifråga.

Det är ju olika roller att vara domare och arbeta inom universitetsvärlden?

I HD finns det väldigt bestämda principer för vad man säger, man berättar ingenting utanför själva domen. Man kan bidra till tolkningen men inte mycket mer, man kan inte framföra en egen åsikt om domen, man kan inte heller säga något om hur domen växte fram, där får man lägga band på sig men annars har jag nog inte känt detta, inte vad jag kan påminna mig om.

Är man inte friare på universiteten än som domare, finns det inga principiella skillnader?

Som domare får man ju akta sig för att göra uttalanden som innebär att man ger en prognos om hur man kommer att döma i ett fall som är på väg, man måste tänka på det. Man måste ha sin integritet kring dömandet, som HD-domare är man mer begränsad.

För den enskilde är det kanske den viktigaste dagen i dennes liv när man är kallad till domstol, för en domare är det en dag som andra. Finns det en risk för att gå slentrian i dömandet?

Visst, det finns absolut en sådan risk. Där är vi tillbaka med det vi pratade om förut med nämndemännen som bevakare av systemet, riskerna med att ha en maktposition som domare är tydliga, man ska vara en mogen människa med stark integritet utan att påverkas av den makten man har, man kan bli lite "inget berör mig för det är jag som bestämmer". Den risken finns, det såg jag tydligt när jag var justitiekansler.

Domare som är slarviga vad gäller bevisvärdering och beviskrav alltså?

Ja, utan att presentera bevisning som egentligen räcker. Det är en klar risk.

I bloggen skriver du att du läst Robert Harris bok "An officer and a spy" som handlar om Dreyfus-skandalen, och då särskilt uppskattat "kampen för sanning och rättvisa när nästan alla är emot". Känner du igen dig i det?

Det gör jag alldeles uppenbart, så är det ju i Quick-fallet, jag njuter av att läsa boken just därför, det var jag! En väldig identifikation, såklart är det mycket större det han gör, det är viktigare, men det var mycket jag kände igen.

Apropå Quick-ärendet. Hur har det påverkat dig personligen?

Det har framförallt påverkat mig på så sätt att jag har blivit ödmjukare inför tävlings-situationen, jag hade bestämt mig för att tagga ner tävlingsivern, men ärendet fick mig att inse att det ibland blir fel men man kan inte göra något åt det, man kan inte bli frustrerad eller förbannad, för man kan inte göra något åt det. Man får vara nöjd över att man har gjort så gott man kunnat helt enkelt.

Har du härdats av all kritik som du har fått?

Ja, jag har allteftersom lärt mig efter att ha varit frustrerad länge har jag härdats så pass att jag nu njuter av det, kanske har jag tvingat mig själv att göra det, men nu gör jag faktiskt det. Det har satt positiva spår på det sättet att jag förstår vad som är viktigt på ett annat sätt än tidigare. Det har inte satt några negativa ärr tror jag, någon

gång har det varit jobbigt men inte särskilt.

Om du hade var 20 år yngre och mitt i karriären, hade du gjort samma sak även om du därmed riskerat både anseendet och den framtida karriären?

Jag hoppas det, om jag hade varit i den positionen att jag fått möjligheten, för det är inte många som får ett sådant privilegium som jag har fått, så jag hoppas det men jag hade kanske inte vågat.

Har du betalat ett pris tycker du?

Jag tycker inte att jag har betalat ett pris, massa människor tycker jag är galen och talar illa om mig, så är det.

Hur känns det?

Jag vet inte om det är en efterhandskonstruktion eller inte, men det berör mig inte personligen, jag struntar fullkomligt i det, jag lyckades inte få dem att förstå hur det hänger ihop, och det var väl lite mitt fel. Att de nu baktalar mig får så att säga stå för dem som gör det.

Du är ju varit en upphöjd person i offentligheten, din position måste ha förändrats som en följd av ditt ställningstagande i Quick-fallet?

Kollegor behandlade mig kanske lite sämre under en period, de var trötta på uppmärksamheten, och det var jobbigt för HD, någon krävde ut allas mejl, och det var mycket tid som fick läggas på det och ordföranden fick hela tiden frågor om mig. Det tog tid och kraft från verksamheten och det märktes. Så de var rejält trötta på mig ett tag, hehe.

Sa de det till dig också?

Någon gång sade de det uttryckligen, men annars märkte man det inte, men jag fick också stöd av några av dem.

Andra jurister, bortom HD, har du märkt att du fått någon annan behandling och mötts av ett annat tilltal än tidigare?

Någon enstaka gång har jag märkt det, jag har sett vad de sagt i tidningarna men folk har fortsatt vara hyggliga. Så var det i HD också när jag lade ner pennan och sa att jag inte skulle skriva mer om detta, det var sommaren 2015, och då gick allt tillbaka till det normala.

Sen skrev du visserligen mer 2015?

Ja, haha, det gjorde jag. Men jag sa att nu debatterar jag inte om jag inte blir påhopad. Sen skrev jag på min blogg. Jag har förstått att ett antal personer har sagt att jag har gjort fel, och jag förstår ju att många fler måste tycka så även om de inte säger det. Det var ganska massivt ett tag.

Du har blivit en extrem underdog i Quick-ärendet, finns det något kittlande i det, att slå underifrån för en gångs skull?

Kittlande i den meningen att det är ett privilegium när man är helt bombsäker på att man har rätt och gör rätt. Men om jag skulle vara osäker på hur det låg till, det vill säga huruvida han var korrekt dömd eller inte, skulle jag inte kittlas av det.

Har du haft samtal med dig själv där du verkligen har rannsakat dig själv och frågat, är det jag eller är det dem?

Ojoj, massor av samtal, så många sådana samtal jag har haft med mig själv om detta! Framför datorn en gång i veckan åtminstone under flera år. Jag skriver brev till mig själv, frågar mig själv saker.

I vilken mån har du försökt att övertyga dina kollegor om att du har rätt i sak?

Jag har bara pläderat i medierna offentligt, men någon enstaka gång när någon har tagit upp det har jag sagt vad jag ville säga, men jag har nästan aldrig tagit upp det själv i privata sammanhang.

Har du förlorat någon vän på grund av detta?

Ingen har vänt mig ryggen men några personer är inte riktigt lika goda vänner som de var innan det här började.

I motvind får man veta vilka ens riktiga vänner är, sägs det ju?

Ja, lite så är det, några hade jag väntat mig mer av.

Har de tagit avstånd av karriärsstrategiska skäl eller handlar det om personlig övertygelse?

Det senare tror jag, de har varit övertygande om att jag har haft fel. Sen är det två delar. Den första är om Quick är oskyldig eller om han dömdes korrekt. Den andra är, oavsett det, om man ska säga det jag säger offentligt givet min position. De flesta jurister förstår nog att det inte är givet att han är oskyldig men anser att jag ändå inte borde säga det jag säger.

I "felaktigt dömda" skriver du att "det ofta är osnyggt att argumentera offentligt för att en frikänd person är skyldig". Det är ju en grundläggande rättsprincip att man är oskyldig om inte motsatsen kan bevisas.

Ja, det stämmer.

Du håller alltså med om oskuldspresumtionen, men att det finns saker som väger över i detta fall?

Ja, det är ett undantag. Särskilt som domare ska man inte säga att någon frikänd ändå är skyldig. I detta fall vill jag dels fria rättsväsendet från det felaktiga epitetet "den största rättsskandalen genom tiderna", dels vill jag fria ett antal personer som påstås ha begått allvarliga fel i tjänsten. Just i detta fall väger detta starkare än oskuldspresumtionen menar jag.

Man får intryck av att du gillar undantag. Som JK var du personligt engagerad i ett enskilt fall, nämligen den livstidsdömde Veija Borg som du menade var oskyldigt dömd, trots att du sagt att det är principiellt fel att göra så som JK. Hur många undantagsfall kan man göra innan huvudregeln undermineras?

Väldigt sällan kan man använda undantag, jag tycker att jag gjorde fel i Borg-fallet, det var inget undantagsfall, jag borde inte som JK gått in i det så mycket som jag gjorde. Att jag då tyckte att jag skulle göra det var att det viktigaste av allt var att han var oskyldigt dömd och att det inte går att stå ut med det, vi måste hjälpas åt så att han kommer ut, det tyckte jag vägde så tungt då. Nu efteråt ser jag att jag inte borde ha engagerat mig i det som JK, så det ångrar jag idag.

Hur mycket kontakt hade du med honom?

Jag besökte honom två gånger på fängelset. Sen pratade vi i telefon åtminstone 10 gånger, han ringde mig, det var rätt mycket.

Det finns ju en populärpsykologisk modell som gör gällande att du kände dig så sviken av honom och att detta senare ledde till din övertygelse om Quicks skuld?

Veija ljög om en viktig sak till mig, sen vet jag inte om han är skyldig eller inte, det finns folk som ännu är engagerade i detta. Jag vet inte. Detta är ett helt annat fall än Quick-ärendet, om jag idag upptäckte att jag tänkt fel, om jag skulle upptäcka att jag hamnat i fel tunna så att säga, så skulle jag göra samma sak som jag gjort i Veija Borg-fallet, det vill säga erkänna att jag haft fel. Här (gällande Quick-ärendet reds anmärkning) blir jag styrkt av fakta, i Veija Borg-fallet upptäckte jag att jag var fel ute i sak när jag trängde tillräckligt djupt i det.

Var det tillräckligt för att döma honom eller är du så känslomässigt engagerad så det är svårt att bibehålla en nödvändig distans?

Ja, det är det, det är svårt att ha distansen. Det är klart, han ljög för mig och jag tror numer att han var med i bilen, men frågan är om han sköt. Jag vet faktiskt inte, jag vågar inte säga det.

Du menar att prestige gör att den andra sidan, dvs den majoritet som bedyrar Quicks oskuld och är övertygade om att det rör sig om en rättsskandal, i dagsläget inte skulle kunna ompröva sin hållning. Finns det inte en uppenbar risk för att just prestige gör att du inte förmår ompröva din inställning?

Det är klart att risken alltid finns, men om jag upptäckte att jag tänkt fel, om jag upptäckte att det inte finns bevis mot honom som räcker då skulle jag omedelbart erkänna det. Jag har inga problem att erkänna det, faktiskt har jag inte det. Risken finns där alltid, men jag har upptäckt ett par gånger hur skönt det är att ge sig, dvs upptäcka att man har haft fel, då ger man sig.

Är det också jobbigt eller bara glädjefyllt att insistera på att Quick är skyldig?

Det enda jobbiga är att jag talar för döva öron, och att det egentligen är väldigt enkelt att se hur det ligger till men att ingen vill lyssna på detta. Det är frustrerande.

Skulle tystnad från din sida tolkas som en reträtt och ett erkännande på att du har haft fel?

Ja, kanske, det är inget jag tar i beaktande, så länge jag är övertygad kommer jag fortsätta säga det två gånger per år i min blogg.

Är du orolig för att detta ska påverka ditt renommé och anseende och kasta en slags skugga över din karriär?

Inte ett dyft, inte ett dyft.

Får du kämpa för att inte bry dig om sådana saker som väl alla människor i någon utsträckning måste bry sig om?

Inte just nu, men jag bryr mig inte ett dugg, jag skulle aldrig låta det påverka mitt agerande i Quick-ärendet, faktiskt är det så. Det vore mig främmande att ta sådana hänsyn.

Tror du att du och din position i Quick-fallet kommer få en upprättelse?

Svårt att säga, kanske på 10 års sikt, jag föreställer mig om 5-10 år kommer ett par journalister gå till botten och se hur det ligger till, men det är inte säkert.

Skulle de få gehör för det med hänsyn till att är svårt rent etiskt att argumentera i media för någons skuld när man fått resning och frikänts?

Jag vet inte, men om man skulle spricka den bubbla som nu är uppblåst så skulle det kännas bra för en och annan person med stark integritet, det borde finnas tillräckligt många ärliga som skulle stötta det, men jag vet faktiskt inte, jag har blivit luttrad på den punkten.

Hur mår medlemmarna i Öje-gruppen idag? (förutom Göran Lambertz består gruppen av Gubb Jan Stigson, Christer van der Kwast, och Seppi Penttinen, vilka envetet fortsätter att hävda Quicks skuld)

De mår bra, även om vissa har drabbats hårt på olika sätt, upplevt en väldig frustration och upplevt det som jobbigt, men de flesta har gått samma väg som jag och peppar sig själva med att man gjorde det rätta.

Fallet Sture Bergwall undersökte du i egenskap av JK 2006, och kom då fram till att bland annat åklagaren Christer van der Kwast och polisen Seppi Penttinen skött sig utan anmärkning och att det inte fanns några brister i de fällande domarna. Vissa gör ju gällande att det framförallt är detta som motiverar dig, att du helt enkelt inte kan acceptera att du gjorde ett misstag?

Jag låter mig inte påverkas av det, jag gör det jag anser vara det rätta, men jag är ju inne i det eftersom jag var JK och hade tagit upp det och funderat på det, hade jag varit vem som helst så hade jag väl fortsatt att betrakta ärendet utifrån. Det är klart, jag försvarar mig själv litegrann, men jag drivs inte av att försöka skydda mig själv.

Anser du fortfarande att Hannes Råstams bok om Quick-affären, som var det arbete som verkligen satte ljus på den som brukar benämnas som den största rätts-skandalen i modern tid, är ett bedrägeri?

Ja, det tycker jag. Jag tyckte inte det första gången jag läste den, men jag har läst den flera gånger. Den är ett bedrägeri, för han luras vad gäller viktiga fakta. Jag blev själv övertygad när jag läste boken första gången, jag mejlade Öje-gruppen och skrev att jag inte kunde annat än att övertygas, och att jag tror att det är på det här sättet. Sen började jag plocka isär den och kom då till en annan slutsats. När jag skrev min egen bok började jag notera direkta lögnaktigheter i boken, det är ganska många.

Men det är väl ändå klarlagt att det begåtts en hel del fel och tokigheter i polisutredningarna?

Jag tycker inte att det finns en massa tokigheter, men det finns en del smärre tokigheter.

Men Quick har bland läst in sig på fallen på egen hand för att få information, han har fått ledande frågor etc.?

Ledande frågor har förekommit. Det gör det oftast, särskilt när han skulle ledas på väg mot sanningen, han kom ju med fakta pö om pö, och han kom med så mycket fakta som han så att säga är författare till själv, det är det som är bevisningen. Det är det som avgör att jag tycker att bevisningen är stark, att det var ledande frågor spelar inte så stor roll. Han kan ha läst in sig på del, men det finns ju inget som tyder på att han var på de där ställena som han påstår för att läsa på.

Du drivs av en sanningssträvan säger du, finns det även andra fall än just Quick-ärendet som i så fall kan vara aktuella för dig att ta tag i framöver?

Jag har varit inne i några av de mest omdebatterade ärenden, som Palme-mordet och styckmordet på Catrine Da Costa, det senare har jag varit djupt inne på olika sätt och haft uppfattningar om, men idag vet jag inte om jag kommer göra något åt det. Men Palmeutredningen har varit för hemlighetsfull och inte redovisat ordentligt vad de gjort, man har verkligen misskött sig, möjligen gör jag något av det.

Du och Leif GW Persson kan ju göra något tillsammans?

Haha, just det. Jag har skrivit om detta, men det är en skandal att de inte följer direktiven från granskningskommissionen, men just nu känner jag inte så starkt för det.

Jag minns tv-debatten mellan dig och Leif GW Persson när Quick-ärendet diskuteras. Är det inte jobbigt att bli föremål för en sådan folkkär persons hån?

Inte så jobbigt just det, men jobbigt att många talar illa om mig kan kännas jobbigt, speciellt i förhållande till mina barn.

Har familjen haft synpunkter på ditt agerande?

Nej, aldrig de har stöttat mig, men de har tyckt det varit jobbigare än jag har tyckt, särskilt mina barn någon gång ibland. GW jag vet vem han, varför han har gjort det och hur han tänker, så det kan jag bara le åt.

Hur tänker han?

Han tänker inte som en jurist, han har bundit upp sig för detta sedan många år, det är en arena för honom, han skulle förlora så enormt mycket prestige på att sanningen kom fram, som det är så att säga, så han kommer att fortsätta på det lite nonchalanta sättet, som är ett sätt att....underhålla.

Om vi istället ska prata lite mer om din tid som JK. Var det en chock för dig som att uppleva att det var så mycket brister inom rättssystemet?

Det var det, men chock är kanske ett starkt ord.

”Tilltagande förvåning” på juristsvenska?

Hehe, ja, något sådant. Jag trodde inte att missbruket av rättssystemet var så utbrett som det var.

Du skrev bland annat att poliser ljuger i domstol, att åklagare inte uppfyller objektivitetsprincipen och att oskyldigt dömda har dömts till fängelse. Du trampade på många ömma tår?

Ja, det var förbluffande hur lite det sades från ansvarigt håll om detta, jag fattar fortfarande inte varför inte polischefen gick ut och uttryckligen sa att detta inte får förekomma. Men det var aldrig någon som sade något om det.

Handlar det om felaktiga lojaliteter, som vi pratade om innan?

Ja, och man är känslig för att bli kritiserad för något som man uppfattar sig vara känslig för. En slags rivalitet tror jag. Om jag som JK säger att ni missköter er så in i helsike, ja då finns det en djup vilja att förvara sig. Jag har nog tänkt att de är en ärlig uppfattning om att jag hade fel, och det ansågs dumt av mig att komma dragandes med de synpunkterna. De hade den rollen, men justitieministern, rikspolischefen och riksåklagaren har ett ansvar för att rättssystemet fungerade väl, jag tror att de kände sig berörda av kritik, kritik som träffade dem, och då är det lätt att man förvarar sig.

Har du någon uppfattning om det blivit bättre idag?

Jag vågar inte säga det, när man läser domar på HD tycker jag att det ser bra ut, det är mycket bättre domar nu än det var när jag kom ut från juridikstudierna och var notarie.

Beträffande juristrollen i framtiden har du skrivit att det ”för jurister är viktigare att inte göra fel än att göra rätt”, och att attityden borde förändras. Man får intrycket av att du föredrar en progressiv jurist som ser bortom givna ramar?

Jag tycker att man ska lösa juridiska problem med magkänslan i större utsträckning än de räta linjerna som man drar med utgångspunkt från bestämmelserna. Det måste vara en rättsstat, med förutsebarhet, men man ska döma mer med huvudet och magen än med linjalen så att säga.

Att hålla sig till magkänslan låter inte särskilt rättssäkert?

Man måste ju hålla sig till reglerna. Man har ett ansvar som jurist om hur rättsstaten

fungerar, och man kan inte luta sig mot bestämmelserna om det får ett orimligt resultat. Om man ser att det får ett orimligt resultat måste man se till att reglerna ändras, ibland tycker jag att man i vis mån har bortsett från det rimliga, det är viktigt att man ser juridiken som en del av verkligheten och något som ska lösa verkliga problem på ett rimligt sätt.

Du menar att media inte tar sitt ansvar när det gäller Quick-fallet och andra ärende?

Man vill inte tala om det nu, man är rädd att man kan ha haft fel och då är det jävligt skämmigt, jag är besviken men så är det. Att alla medier skulle rusa i flock och sedan inte ens försöka undersöka om det kunde förhålla sig annorlunda var en ny insikt, det finns ju många frågor att ställa, och jag har sett osäkerheten lysa i många reportrars ögon.

Har det blivit värre menar du?

Jag upplever att det har blivit värre. Kanske vill jag bekräfta något jag tror. Det är dåligt att göra en nyhet när man döljer verkliga förhållanden. Jag tycker illa om mediadrev mot enskilda personer, som mot Margareta Åberg som fick klä skott som riksrevisor på ett orimligt sätt tycker jag, man nyanserar inte bilden. Det där med att vinna matcher, att ta skalper, det har gått för långt.

Men det finns ju också exempel på en häpnadsväckande undfallenhet gentemot makten, på 70-talet exempelvis när journalisten Peter Bratt hamnade i onåd i samband med den s.k. Geijer-affären?

Det vill man ju absolut inte ha, det var förfärligt i bordellhärvan, men jag tycker att det har gått för långt åt andra hållet.

Angående det populära uttrycket "faktaresistens" har du skrivit på din blogg att medierna idag medvetet låter bli att söka sanningen, att man har åsidosatt sitt sanningsuppdrag och att man i vissa fall även bryter samhällskontraktet. En illvillig tolkning av sådana kommentarer är ju att det rör sig om en rättshaverist i vardande, och när mediekonspirationer antyds brukar man ju emellanåt ha en viss politik agenda om du förstår vad jag menar?

Hehe, jag förstår, och man får passa sig för att inte trampa över den gränsen, i alla fall inte för långt från den gränsen, samtidigt måste man vara ärlig. Jag får ibland kämpa för att hålla bort vissa formuleringar, jag har skrivit en och annan rättshaveristisk formulering som jag sedan strukit.

Du har ju mött många sådana rättshaverister själv genom åren?

Ja, rättshaveristerna bekämpar sig själva och till slut finns det ingen som lyssnar, oavsett om det hade ett korn av sanning och rätt från början är deras sak förlorad därför att de betar sig så konstigt, man får hoppas att man själv inte hamnar där och att man inte uppfattas så.

Men du har ju blivit beskylld för det?

Ja, det händer hela tiden.

Dan Josefsson, som skrivit boken "Mannen som slutade ljuga" om Tomas Quick, är en av de mest framträdande rösterna som bedyrar Quicks oskuld. Trots detta fick han recensera din bok "Quickologi" i Aftonbladet. Hur kändes det?

Jag skrattade mest åt det, jag förstod ju hur han skulle recensera den.

Hur tyckte du att boken annars fick för bemötande?

Jag hade önskat ett mer sakligt bemötande, de flesta hade förutfattade meningar om Quick- ärendet, Greider och Knutsson exempelvis. Det är nys, skrev de, men det var några som gjorde hyggliga recensioner. Är detta övertygade i sak eller inte?, jag önskar att man hade uppehållit sig vid betydligt mer vid den frågan.

Till sist. Kan det vara så, rent hypotetiskt, att Quick är skyldig i vissa delar men att han i övrigt är helt oskyldig?

Så kan det vara, men det viktiga för mig är att det var rätt dömt så långt som jag har kunnat se, det vill säga de åtta mord. Jag har räknat på bevisvärdet på fyra av mordet med hjälp av s.k. Bayes sats, som ger det ackumulerade värdet av flera bevis. Det ger vid handen att det är tillräckligt för fällande domar.

Du är övertygad om Quicks skuld för alla åtta mord som han har frikänts för?

Ja, jag ser att bevisningen räcker för samtliga mord, även dem fyra mord som jag ännu inte har räknat på. Alla jurister kan se att man faller på den bevisningen som finns, så är det.

Petter Svensson